

Âşık Ömer Divanı'na Katkılar VII

Orhan YAVUZ*

Fatih Numan KÜÇÜKBALLI**

ÖZ

Âşık Ömer 17. yüzyılda yaşamış önemli bir halk şairi olarak bilinmektedir. Şiirleri incelendiğinde onun sadece halk şairi tarzında değil, aynı zamanda divan şairleriyle boy ölçüşecek seviyede aruzla şiirler yazdığı anlaşılmaktadır. Âşık Ömer, şiirlerinin sanatsal güzelliği ve Türk edebiyatı tarihindeki ününe oranla hak ettiği seviyede araştırma konusu olmamıştır. Şiirleriyle ilgili en kapsamlı çalışma henüz on yıl kadar önce yapılmış ve bu çalışmada 1455 şiir yer almıştır. Bu 1455 şiir, Âşık Ömer'in divanının altı farklı nüshası karşılaştırılarak ve daha önce yayımlanan şiirler taranarak bir araya getirilmiştir. Şairin manzumelerinin bu kadarla sınırlı olmayıp iki bini aştığı tahmin edilmektedir. Alanın uzmanlarının malumudur ki neredeyse her mecmua ve cönkte Âşık Ömer'e ait şiirlere rastlamak mümkündür. Yakup Karasoy ve Orhan Yavuz'un 2010 yılında *Âşık Ömer Divanı'nı* yayımlamasından sonra cönk ve mecmualardaki şiirlerden hareketle *Âşık Ömer Divanı'na* katkı mahiyetinde çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda şu ana kadar altı çalışma yapılmış ve bu altı çalışmada toplam 148 yeni şiir tespit edilmiştir.

Bu makale *Âşık Ömer Divanı'na* katkı olarak hazırlanan çalışmaların yedincisidir. Çalışmamızda iki farklı mecmua taranmıştır. Mecmualardan biri Milli Kütüphane Abdullah Öztemiz koleksiyonunda 06 MİL YZ A 2623, diğeri ise Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde 22 Sel 2207/2 numara ile kayıtlıdır. Millî Kütüphane Abdullah Öztemiz koleksiyonunda bulunan mecmua ilk defa tarafımızdan okunmuştur. Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki mecmua üzerine ise daha önce bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Bu mecmuanın yazısı oldukça kötüdür. Söz konusu yüksek lisans çalışmasında Âşık Ömer' ait şiirlerde çok sayıda okuma yanlışları vardır. Tezin sonunda yer alan tıpkıbasımdan faydalanılarak Âşık Ömer kaydı olan şiirler tarafımızdan yeniden okunmuştur.

Bu iki mecmuada Âşık Ömer'e ait toplam 70 şiir bulunmaktadır. Bu 70 şiirin 47 tanesi *Âşık Ömer Divanı'nda* mevcut olup 23 tanesi ise yer almamaktadır. *Âşık Ömer Divanı'yla* ortak şiirlerde kelime düzeyinde varyantlaşmalar vardır. Genel olarak mecmualardaki şiirlerde eksiklikler bulunmaktadır. Ortak şiirlerde *Âşık Ömer Divanı'nda* olmayan sadece bir dörtlük tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Âşık Ömer Divanı, mecmua, yayımlanmamış şiirler

Contributions to the *Âşık Ömer Divanı* VII

ABSTRACT

Âşık Ömer is known as an important folk poet who lived in the 17th century. When his poems are examined, it is understood that he wrote poems not only in the style of folk poetry, but also with aruz which were at a level that would match divan poets. Âşık Ömer has not been the subject of research at the level he deserves in proportion to the artistic beauty of his poems and his reputation in the history of Turkish literature. The most comprehensive study of his poems has been conducted just about decade ago and 1455 poems were included in this study. These 1455 poems were brought together by comparing six copies of Âşık Ömer's diwan and scanning previously published poems. It is estimated that the poet's poetry was not limited to this, but exceeded two thousand. It is known by the experts of the field that it is possible to find poems of Âşık Ömer in almost every mecmua and cönk. After Yakup Karasoy and Orhan Yavuz published the *Âşık Ömer Divanı* in 2010, based on poems in cönk and mecmua, studies have been started to contribute to the *Âşık Ömer Divanı*. Accordingly, six studies have been conducted so far and a total of 148 new poems have been identified in these six studies.

This article is the seventh of the works prepared as a contribution to the *Âşık Ömer Divanı*. In our study, two different mecmuas have been scanned. One of the mecmuas is registered in the National Library Abdullah Öztemiz collection with number 06 MİL YZ A 2623, and the other in Edirne Selimiye Manuscript Library with the number 22 Sel 2207/2. The mecmua in the National Library Abdullah Öztemiz collection has been read by us for the first time. On the other hand, a master study has been done on the mecmua in Edirne Selimiye Manuscript Library. The writing of this mecmua is extremely bad. In this master study, there are many misreadings in poems belonging to Âşık Ömer. Using the facsimile at the end of the thesis, poems with the Âşık Ömer record have been re-read by us.

There are 70 poems belonging to Âşık Ömer in these two mecmuas. 47 of these 70 poems are present in the *Âşık Ömer Divanı* and 23 of them are not included. There are word level variants in common poems with the *Âşık Ömer Divanı*. In general, there are deficiencies in poems in the mecmuas. In the common poems, only a quatrain was not found in the *Âşık Ömer Divanı* has been identified.

Keywords: Âşık Ömer Divanı, mecmua, unpublished poems

* Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, orcid no: 0000-0002-1218-4295, orhanyavuz@selcuk.edu.tr

** Arş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, orcid no: 0000-0003-4319-7299, fatihnumankb@gmail.com

Makalenin Gönderim Tarihi: 30.06.2020; Makalenin Kabul Tarihi: 11.07.2020

1. Giriş

17. yüzyılın en önemli şairlerinden olan Âşık Ömer, 1620 yılı civarında Konya'ya bağlı Hadim ilçesinin Gezlevi (şimdiki adı Korualan) kasabasında doğmuş, kuvvetle muhtemel H 1119 (M 1707) yılında İstanbul'da vefat etmiştir (Karasoy ve Yavuz, 2010: 72). Âşık Ömer, genel itibarla halk şairi olarak bilinmektedir. Ancak şiirleri incelendiğinde onun iyi bir medrese eğitimi aldığı ve divan şairleriyle boy ölçüşecek seviyede aruzla şiirler yazdığı anlaşılmaktadır. Karasoy ve Yavuz tarafından hazırlanan *Âşık Ömer Divanı*'nda bulunan 1455 şiirin 294'ü hece, 1161'i ise aruzla yazılmıştır (Karasoy ve Yavuz 2017: 158). Bu bilgilerden hareketle Âşık Ömer'i, sadece âşık tarzı şiir geleneğinin değil aynı zamanda klasik Türk şiirinin de önemli bir temsilcisi kabul etmek gerekir.

Türkiye'de şairle ilgili ilk çalışma 1935 yılında Sadettin Nüzhet Ergun tarafından yapılmıştır. Ergun, 666 şiir içeren bir divan yayımlamıştır. İkinci çalışma, M. Fuad Köprülü'nün *Türk Saaz Şairleri* adlı eserinde Âşık Ömer için ayırdığı 60 sayfalık bölümdür. Şairle ilgili araştırmalarda uzun yıllar söz konusu bu iki çalışmada verilen bilgilerin dışına çıkılmamıştır. 1987 yılında Şükrü Elçin *Âşık Ömer* adlı eserini yayımlanmıştır. Ardından 1988 ve 1990 yıllarında Rıza Fazıl, Özbekistan Taşkent'te iki ciltlik bir çalışma yayımlamıştır. Son olarak 2010 yılında Yakup Karasoy ve Orhan Yavuz, şairin divanının bilinen altı nüshasını karşılaştırarak ve daha önce yapılan çalışmalardan istifade ederek 1455 şiirin yer aldığı şu ana kadarki en kapsamlı çalışmayı hazırlamışlardır. Karasoy ve Yavuz'un da söz konusu eserin giriş bölümünde belirttiği üzere Âşık Ömer'in şiirleri bunlardan ibaret olmayıp 2000'i aştığı tahmin edilmektedir. Neredeyse her mecmua ve cönkte onun şiirlerine rastlamak mümkündür. Karasoy ve Yavuz'un hazırladığı *Âşık Ömer Divanı (AÖD)* şairin şiir varlığı için en önemli ölçüt kabul edilmiş, cönk ve mecmualardaki şaire ait şiirler bu eserle karşılaştırılmıştır. AÖD'de olmayan şiirler katkı olarak yayımlanmıştır.

2010 yılından bu yana AÖD'ye katkı mahiyetinde altı çalışma yapılmıştır. 2017 yılında Karasoy ve Yavuz'un çalışmasında 56, Çavdar'ın çalışmasında 15 yeni şiir; 2019 yılında Büyükokutan Töret'in çalışmasında 2 ve Çavdar'ın çalışmasında 12 yeni şiir; 2020 yılında Özarslan ve Aldemir çalışmasında 30 ve Kara'nın çalışmasında 35 yeni şiir tespit edilmiştir. Söz konusu altı çalışmada AÖD'de bulunmayan toplam 150 şiir yayımlanmıştır. 150 şiir içinde *Ol tabibim etmedi derdime dermân akçesiz* mısrasıyla başlayan şiirin; Çavdar 2017: 390'da 4. şiir, Özarslan ve Aldemir 2020: 252'de 25. şiir olarak ve Kara 2020'de 50. sayfada yer aldığı görülmektedir.

Bu çalışmamızda Millî Kütüphane ve Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan iki mecmuada yer alan Âşık Ömer'e ait şiirler incelenmiştir. Mecmualar ve incelenen şiirlerle ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

2. Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2623 Nolu Mecmua

Eser, Millî Kütüphane'de bulunmakta olup 06 Mil Yz A 2623 numara ile kayıtlıdır. Abdullah Öztemiz koleksiyonu arasındadır. Mecmuanın adı yazmada *Kitâb-ı Gazeliyyât* olarak verilmiştir. Mecmua, Yahya adında bir müstensih tarafından H 15 Rebiülâhîr 1276 (M 11 Kasım 1859) tarihinde istinsah edilmiştir. Toplam 46 varaktır. Mecmuada rika yazı türü kullanılmış olup 17 satırdır. Şiirler yaprak deseniyle yazılmıştır. Mecmuada her sayfaya ayrı ayrı numara verilmiştir. Bizim çalışmamızda da bu sayfa numaraları esas alınmıştır.

Bu mecmuada Âşık Ömer'e ait toplam 50 şiir tespit edilmiştir. 50 şiirin 38'i AÖD'de mevcut olup 12 tanesi yer almamaktadır. AÖD'de bulunmayan bu 12 şiirin ikisi¹ daha önceden AÖD'ye katkı olarak hazırlanan çalışmalarda (Karasoy ve Yavuz, 2017: 181-182; Çavdar, 2019: 375) mevcuttur.

¹ Söz konusu iki şiir, aşağıya alınan 4 ve 9 numaralı şiirlerdir.

2.1. Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2623 Nolu Mecmua ile AÖD'de Ortak Olan Şiirler

	Kitâb-ı Gazelîyyât	Ortak Şiirlerin Kafiye ve Redifi	AÖD
1.	14. sayfa	...-er gösterir	430. şiir
2.	15. sayfa	...-â okur	458. şiir
3.	17. sayfa	...-ân emdirir	279. şiir
4.	22. sayfa	...-âna karşı söyleme	1222. şiir
5.	25. sayfa	...-ân 'aşkına	1192. şiir
6.	26. sayfa	...-ânı ben bilmez miyim	881. şiir
7.	30. sayfa	...-er Âşık Ömer	177. şiir
8.	31. sayfa	...-endim bunda yok	702. şiir
9.	32 ve 33. sayfa	...-âya bak da ibret al	834. şiir
10.	34. sayfa	...-duğum bilmez misin	1057. şiir
11.	41. sayfa	... dilber kiminsin sen	1143. şiir
12.	53 ve 54. sayfa	...ârına benden selâm et ey sabâ	9. şiir
13.	54 ve 55. sayfa	Yanıma gelmeğe âr etti tabîb ²	73. şiir
14.	55 ve 56. sayfa	... gel efendim gel	807. şiir
15.	56. sayfa	... yâra söylen söylesin	1065. şiir
16.	57. sayfa	...-ân olursa bir de ben	1106. şiir
17.	58. sayfa	...-âyı bilmez	591. şiir
18.	59 ve 60. sayfa	Akıdır lebinden sükker-i güllâc ³	126. şiir
19.	60. sayfa	Ne bilsin derûnum derdini cerrâh ⁴	147. şiir
20.	61. sayfa	Şol kadar kıldım reh-i aşkında isbât-ı vücûd	158. şiir
21.	61 ve 62. sayfa	...- âda bâis	117. şiir
22.	62. sayfa	...- san elimden yok halâs	666. şiir
23.	63. sayfa	...- âne olmuş olmamış	617. şiir
24.	63. sayfa	...- et olmasa	1233. şiir
25.	64. sayfa	Sabr idersen Yûsuf misâli derde ⁵	1252. şiir
26.	65. sayfa	...- em kaldı	1405. şiir
27.	65 ve 66. sayfa	... oldu gitti	1327. şiir
28.	67. sayfa	Yoksa hasret bizi tâ menzil-i haşre süre mi	1385. şiir
29.	67 ve 68. sayfa	...-âm elvirmedi	1446. şiir
30.	68. sayfa	...-ârı kalmadı	1321. şiir
31.	69. sayfa	... bâkî kalmadı	1438. şiir
32.	69 ve 70. sayfa	...-âya hâcet kalmadı	1423. şiir
33.	70. sayfa	...-ân dünden beri	1378. şiir
34.	70 ve 71. sayfa	... ârım yetişür	288. şiir
35.	71. sayfa	Cefâ vü cevriniz bizde nedendir koymadı tâkat ⁶	96. şiir
36.	73 ve 74. sayfa	...-âmım söylenür	466. şiir
37.	75. sayfa	...-âna duyurma	1289. şiir
38.	80. sayfa	...-âna muhtâc eyleme	1176

Mecmua ile AÖD arasında ortak olan bu 38 şiirde bazı farklılıklar mevcuttur. Söz konusu farklılıklar şu şekildedir:

1. AÖD'deki 177. şiirin 3. ve 4. bentleri mecmuada yoktur.

² Bu şiirde redif olmadığı için ilk dörtlüğün son mısrası alınmıştır.

³ Bu şiirde redif olmadığı için ilk dörtlüğün son mısrası alınmıştır.

⁴ Bu şiirde redif olmadığı için ilk dörtlüğün son mısrası alınmıştır.

⁵ Bu şiirde redif olmadığı için ilk dörtlüğün son mısrası alınmıştır.

⁶ Bu şiirde redif olmadığı için ilk beyitün son mısrası alınmıştır.

2. AÖD'deki 1057. şiirde, şiire Fahri Bilge nüshasından eklenen 2. dördlük mecmuada yoktur.
3. AÖD'deki 1143. şiirin iki dizesi bir dördlük olarak yer almasına rağmen mecmuada gazel şeklindedir.
3. dördlük olarak alınması gereken şu dizeler AÖD'deki şiire eklenmelidir:
- Uyandım bülbül sesine
Mâil oldum sedâsına
Yeni düştüm sevdâsına
Düşen dilber kiminsin sen
4. AÖD'deki 9. şiirde sadece Bölge Yazmalar nüshasından alınan 2. dördlük mecmuada yoktur.
5. AÖD'deki 73. şiir, mecmuada 54 ve 55. sayfalarda iki defa alınmıştır. 54. sayfadaki şekilde son iki dördlük yer almamıştır (yazılmamıştır).
6. AÖD'deki 807. şiirin (koşmanın) 3. dördlüğü mecmuada yoktur.
7. AÖD'deki 1065. şiirin 2. dördlüğü mecmuada yoktur.
8. AÖD'deki 617. şiirin 3. dördlüğü mecmuada yoktur.
9. AÖD'deki 1233. şiirin 3. dördlüğü mecmuada yoktur.
10. AÖD'deki 1327. şiirin 3. dördlüğü mecmuada yoktur.
11. AÖD'deki 1446. şiirin;
- Elâ gözlü şîrin dilber aldın aklım âl-ıla
Ellere meyil verirsin beni aldın dil-ile
Sen giyin yeşilli zîbâ ben bir gömlek şâl-ile
Ey ağalar fikre vardım iltisâm elvermedi
- şeklindeki 2. dördlüğü mecmuada;
- Sırrımı fâş [eyledim] dildâra ben bir âl-ıla
Söyle bir rind-i cihândır aldı aklım âl-ıla
Efendim dibâlar giysin ben bir köhne şâl-ıla
Ey gâziler fikr eyledim ihtişâm elvermedi
- şeklinde olup oldukça farklılık arz etmektedir.
12. AÖD'deki 1321. şiirin 4. bendi mecmuada yoktur.
13. AÖD'deki 1378. şiirin 4. bendi mecmuada yoktur.
14. AÖD'deki 279. şiirin son mısrası yarımır. Mecmuadan tamamlandığına göre bu mısra şöyle olmalıdır:
- Kimine teklîf ider tenhâda gerdân emdirir*

2.2. Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2623 Nolu Mecmuada Olup AÖD'de Bulunmayan Şiirler

-1-

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Lutf idüp ey âfet-i devrân sabâh erkence gel
Gün yüzün göster idüp ihsân sabâh erkence gel
Muntazır oldum bilürsin pâyına yüz sürmeğe
Nakş-ı hüsnün eyle pinhân yâr sabâh erkence gel

Kabe-i vaslın irüşdüm eyleyem bir kez tavâf
Olmak ister-isen eğer dūd-ı âhımdan muaf
Ey perî Hakk'ı seversen vadeye itme hilâf
Nispet eyle çatlasın şeytân sabâh erkence gel

Ey perî-rû hasretinle gözlerim yaş olmasun
El yanında ülfet itme sırrımız fâş olmasun
Yalınız gel kelb rakîp yanında yoldaş olmasun
Sarılırsam görmesin düşmân sabâh erkence gel

Ey ÖMER dehr-i fenânın bir sefâsın sürmedim
Bülbül-i şûrideyim ol gonca gülden dermedim
Nâ-murâd kaldım cihânda bir murâda irmedim

Ber-murâd it ey hûbân-ı şehri⁷ sabâh erkence gel (s. 15-16)

-2-

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Lebleri elmâs olana ebrûlar kemân olur
Her kaçan yüzüne baksam katline fermân olur
Hûb cemâlin gören âşık billah Süleymân olur
Var yüzüne bir nikâb al ben yandım⁸ el yanmasın

Hûb cemâlin aşkına yanmaktadır pervâneler
Al yanağın çevresinde [hep döner]⁹ bî-çâreler
Zü'l-celâlin hakkı için neler doğurur aneler
Var yüzüne bir nikâb al bâri âlem yanmasın

Der ki ÖMER benim yârim hükümdâr Kaf'tan Kaf'a
Yok mudur [kim] sencileyin şu cihânda bir daha
Ol güzeller serfirâzı hûr gözlü Mustafâ
Var yüzüne bir nikâb al bâri âgâh yanmasın (s. 21)

-3-

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Ey Hudâ senden inâyet gönlümün bin gamı var
Nûş iden gelsin beri elimde aşkın câmı var
Olmuşum mest¹⁰ aşk elinden kimseler tan etmesin
Şakırım bülbül misâli nevbahâr eyyâmı¹¹ var

Murâda ermeyen âşık serini kılsun fedâ
Meydân Ali meydânıdır gelene olsun nidâ
Cümle âlem ârif olmuş her kafadan bir sedâ
Câhilin lâf u güzâfı kâmilin kelâmı var

Gözlerimden yaş yerine kan gelür hasretdeyim
Çekerim el mihnetini bir kuru gayretdeyim
Yurdumu¹²(?) terk eyledim ben diyâr-ı gurbetdeyim
İktidârım elde değil feleğin ikdâmı var

Der ki ÖMER hasb-i hâlin arz idelim n'eyesün
Anlayan yok dinleyen yok hemân diller söylesün¹³
Sen kendini medh eyleme âlem medhin eylesün¹⁴
Söylenir dillerde zîrâ herkesin bir nâmı var (s. 25)

-4-¹⁵

⁷ hûbân-ı şehri: *Mecmuada* şehri-i hûbân

⁸ Mecmuda bu kelime *tatım* şeklindedir. Anlam gereği *yandım* okunmuştur.

⁹ Köşeli araç ([...]) içindeki kısımlar metnin orijinalinde olmayıp vezin gereği tarafımızdan eklenen kısımlardır.

¹⁰ Mecmuada *mest olmuşum* şeklindedir. Vezin gereği *olmuşum mest* olarak değiştirilmiştir

¹¹ Mecmuada *eyyâm* şeklindedir. Vezin gereği metne *eyyâm* olarak alınmıştır.

¹² Mecmuada bu kısım okunamamıştır ( ). Bu kelimenin yerine mısranın anlamına uygun olarak *Yurdumu* yazılmıştır.

¹³ Bu mısra vezne uymamaktadır.

¹⁴ Bu mısra vezne uymamaktadır

¹⁵ Hem bestesi hem de güftesiyle oldukça meşhur olan bu şiir genellikle *Kul Nesimî'ye* atfedilmektedir. Ancak bazı cönk ve mecmualarda Âşık Ömer adına kayıtlıdır. Yakup Karasoy, «Minnet Eylemeyen Âşık Ömer mi, Kul Nesimî mi, Yoksa Gevherî mi?» başlıklı çalışmasında, söz varlığı ve üslupdan hareketle bu şiirin çok büyük ihtimalle Âşık Ömer'e ait olabileceğini dile getirmiştir

*fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün*¹⁶

Har yanında dâim biten güle minnet eylemem
 Arabî Fürsî bilmeyen dile minnet eylemem
 Tarîk-i müstakîmi ben gözlerim ki râhımı
 İblisin talîm ettiği yola minnet eylemem

Bir acep sevdâya düşmüş herkes kendi kârına
 Zerrece tamam yoktur şu dünyânın varına
 Bugün buldum bugün yerim Hak kerîmdir yarına
 Kismetim veren Hudâ'dır kula minnet eylemem

Soyunup dervîş misâli neme gerek âr benim
 Hiç mühim değil idi dünyâ için kâr benim
 Rızık u mâlım yoğ-ısa kanâatim var benim
 Haram yolda kazanılmış mala minnet eylemem

Bu ÖMER'i abdal eden ol ganî settâr iken
 Yarın şefâat umduğun ol Muhammed var iken
 Kismetimizi verici ol pâdişâh var iken
 Halîfe-i rûy-ı zemîn hünkâra minnet eylemem (s. 30)

-5-

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Âşık-ı sâdık olanın ismi yâr ağzındadır
 Âlem-i seyyâh olanın her diyâr ağzındadır
 Âkil isen fehm ide-gör cümle bu eşyâları
 Gâfil olma yedi tamu nice mâr ağzındadır

Arş u kürsî ins ü cinni yaradup Rabbü'l-enâm
 Rahmetine nimetine hamd ola her subh u şâm
 Mustafa'nın ümmetiyiz anla ey şîrîn kelâm
 Ümmet-i Ahmed olanın çâr-yâr ağzındadır

Hak taâlâ kudretiyle gökleri var eyledi
 Heft-zemîn ay u güneş hem çark-ı devvâr eyledi
 Âdem'e secde یتmeğe [kim] ol laîn âr eyledi
 Ol sebepden dâimâ hem gör ki nâr ağzındadır

Fıkr-i hayrette kalupdur bu ÖMER hem pür melâl
 Hiç bekâsı yok-durur gûyâ ki bir zill-ı hayâl
 Her gelen göçmekdedir gör bu cihân ecder misâl
 Çarh-ı gerdûna hemîşe her ne var ağzındadır (s.33)

-6-

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Yâ İlâhî dertli dertli döndürür aşk âdemi
 Abdâl idüp kapı kapı gezdirir aşk âdemi
 Âşıklık müşkül belâdır uğramasın her cânı
 Gece gündüz şem oduna yandırır aşk âdemi

(2017: 353). Yıldray Çavdar da Karasoy'la aynı görüşü benimseyerek, incelediği cönklerde bu şiiri Âşık Ömer kaydıyla tespit ettiğini, Kul Nesimî kaydına hiç rastlamadığını belirtmiştir (2019: 374).

Bu şiir aynı zamanda Çavdar'ın çalışmasındakiyle (2019: 375) ortaktır.

¹⁶ Bu şiirin genel olarak vezni bozuktur.

Her seher bülbül gibi gülistânda öter zâr diyü¹⁷
 Gâh olur meydâna gelür Mansûr gibi dâr diyü¹⁸
 Gâh olur çöllerde gezer Mecnûn gibi yâr diyü¹⁹
 Ferhâd gibi kayaları yarıdırır aşk âdemi

Gâh batar zulmetlere gâhi doğar aylar gibi
 Gâh dalar ummânlara gâhi coşar çaylar gibi
 Gâh gezer fakîr hâllü gâh gezer baylar gibi
 Sâil gibi kapılarda gezdirir²⁰ aşk âdemi²¹

Der ki ÖMER yâ İlâhî bencileyin olmasun
 Ölsün kelb rakîb derde dermân bulmasun
 Umarım Bârî Hudâ'dan kul başına gelmesün
 Baykuş gibi vîrâneler bekletir aşk âdemi (s. 35)

-7-

Fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Şu dünyâda ehl-i zârın varı bismillâhdır²²
 Elde varın dilde zikrin kârı bismillâhdır
 Kim buna münkir olursa şüphesiz dînden çıkar
 Müminin alnında nuru bil ki bismillâhdır

Oku bir ismi dil ile yaradan saklar seni
 Okudum zikr [ü] tesbîhi devr-ile bağlar seni²³
 Hayr u şerri yaradan mülk dâimâ bekler seni
 Hayrı şerri yazılanın satırı bismillâhdır (?)

Hak taâlâ kudretinden gökleri var eyledi
 İbtidâ kendini teşrîf sonra izhâr eyledi
 Hazret-i Mûsâ [nebî] bin bir kelâmı söyledi
 Bil ki bin bir kelâmın [her] biri bismillâhdır

ÂŞIK ÖMER âh ettikçe artırır feryâdını²⁴
 Hak Taâlâ resûlüyçün yaratmış dîn bâbını²⁵
 Beş vakitte zikr ederler ol Hudâ'nın adını
 Ol Hudâ'nın adlarının biri bismillâhdır (s. 35-36)

-8-

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Ey dirîgâ kim yine aldı beni hırs u hevâ
 Yine çeşmi ser-te-ser kapladı nakş-ı mâsivâ
 El çekip vaz gelmiş iken cümleden ben bî-nevâ
 Şöyle kim pür cevri çok dildâra oldum mübtelâ

Âteş-i aşkıyla zâlim yaktı nâr etti beni
 Aldı sabrım ihtiyârım bî-karâr etti beni

¹⁷ Bu mısra vezne uymamaktadır.

¹⁸ Bu mısra vezne uymamaktadır.

¹⁹ Bu mısra vezne uymamaktadır.

²⁰ Mecmuada *göndürür* yazılmıştır. Mısranın anlamına uygun olarak *gezdirir* şeklinde şiire alınmıştır.

²¹ Bu mısra vezne uymamaktadır.

²² Bu mısra vezne uymamaktadır.

²³ Bu mısra vezne uymamaktadır.

²⁴ Bu mısra vezne uymamaktadır.

²⁵ Bu mısra vezne uymamaktadır.

Bir bakışta çeşm-i âhûsı şikâr etti beni
Dâm-ı zülfünden ne mümkün murg-ı dil âzâd ola

Curasın nûş ideli mestânesi oldum anun
Şemine yanmaktayım pervânesi oldum anun
Mâh cemâlin görelî dîvânesi oldum anun
Gerdânı kâfûra benzer rûyî al çeşmi elâ

Âşıkın sayd itmeğe kâküllerin çîn eylemiş
Gamzelerin mübtelânın kastına kîn eylemiş
Kendüsini²⁶ mâhlikâ tâvûs-veş zeyn eylemiş
Halkı âşık kılmak için kendüye virmiş cilâ

Der ki [bu] ÂŞIK ÖMER dil niçe manîler saçar
Her bilip bilmediği bigâneye göğsün açar
Ne cefâsından hazer eyler ne cevrenden kaçar
Bu gönül dedikleri başa belâ gerçek belâ (s. 53)

-9-²⁷

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Cân u dilden sıdkla bir cânâna virdim gönlümü
Aşk-ıla bir âh idüp Rahmân'a virdim gönlümü
Ben rakîbden korkmazam [kim] asla edemez ziyân
Âlemi var eyleyen²⁸ bir zâta virdim gönlümü

Yüz tutup Perverdigâr'a söylerim [ben] hasbihâl
Şerini²⁹ tuttum Resûl'ün sarf edeyim mâl melâl
Hak kelâmıdır ki yoktur [anda] aslâ kîl ü kâl
Gökten inen hazret-i Kurân'a virdim gönlümü³⁰

Hamd idüp dâim Hudâ'ya dileyüp murâdımız
Komayıp alsun cihânda Hak taâlâ varımız
Bu fenâda çünkü oldı rûzumuz âbâdımız
Bâğ-ı cennet içre bir gilmâna virdim gönlümü

Kıl nazar³¹ çarh-ı devrâna âkil isen ibret al³²
[Kim] ne denlü çok yaşar-ısan olursun kîl ü kâl
Yok iken var eyledi cümlemizi ol Zü'l-celâl
Şükr idüp âhir nefes îmâna virdim gönlümü

Der ki ÖMER eylemez sana sakın dünyâ vefâ
Rûz-ı mahşer yerine varınca olmasa cefâ
Ümmetine şefâat ide³³ Muhammed Mustafâ³⁴
Enbiyâlar içre ol sultâna virdim gönlümü (s. 66)

-10-

²⁶ Mecmuada *kendüye* şeklindedir. Vezin gereği *kendüsini* yazılmıştır.

²⁷ Bu şiir, Karasoy ve Yavuz'un çalışmasında (2017: 181-182) kelime düzeyinde varyantlaşmalarla 1492 numaralı şiir olarak yer almaktadır.

²⁸ *Âlemi var eyleyen* kısmı mecmuuda *Âlemi yokdan var eyleyen* şeklindedir. Ancak vezin gereği *yokdan* ibaresi çıkarıldı.

²⁹ Mecmuada *şeriatin* yazılmıştır. Ancak vezin gereği *şerini* olarak değiştirilmiştir.

³⁰ Bu mısra mecmuuda *Hazret-i gökden inen Kuran'a virdim gönlümü* şeklindedir.

³¹ Mecmuada *Nazar kıl* şeklindedir. Vezin gereği metne *Kıl nazar* olarak alınmıştır.

³² Bu mısra vezne uymamaktadır.

³³ Mecmuada *Şefâat ide ümmetine* şeklindedir. Vezin gereği *Ümmetine şefâat ide* olarak değiştirilmiştir.

³⁴ Bu mısra vezne uymamaktadır.

6+5=11'li hece

Elâ gözlerini sevdiğim dilber
Dil-i âleme (?) güldürme beni
Açıp [da] göğsünü karşımda durma
Ecelimden evvel öldürme beni

Ne bakarsın karşıımızdan el gibi
Taramış zülfünü ince tel gibi
Yaprak arasında gonca gül gibi
Sokup [da] koynunda soldurma beni

Ayrılık nişânı düşmüş eğnime
Sık beyâz kolların dola boynuma
Bir gece misâfir olsam koynuna
Sabâh oldu diye uyarma³⁵ beni

Der ki ÖMER çok ağladım gülmedim
Aktı çeşmim yaşı [asla] silmedim
Çoktan beri bir murâda irmedim
Kerem eyle mahsun gönderme beni (s.73)

-11-

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Ey cemâli güneşi bâğ-ı baharım küsme gel
Her şeb-i âlemde varım nazlı yârim küsme gel
Ağladup bu bendeni düşmânların şâd eyleme
Yakma firkat âteşine cism-i zârım küsme gel

Ey perî peyker acep³⁶ ben n'eyledim n'ettim sana
Ben kapında kul olalı vermedin râhat bana
Âkıbet zencîr-i hicri bana kıldın âşinâ
Akıdup seylâb-ı çeşmim etme Ceyhûn küsme gel

Yok mu insâfın niçe bir âteş-i aşka yanam
Tâkatım yokdur cefâya her dem efzûna kanam
Şem-i ruhsârın görende şöyle pervâne dönem
Çekmeğe zencîr-i aşkı iktidârım küsme gel

Bu ÖMER'e yeter itdin ey güzel cevr ü cefâ
Lutf edip kıl pâdişâhım gel benim cürmüm atâ
Bu ricâmı redd idüp de tutmaz isen dilberâ
İrişür billâh sana bu inkisârım küsme gel (s. 76)

-12-³⁷

mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/m fâ'ilün/mefâ'ilün

Müsül mânlar³⁸ gönül şehri yıkıldı kim melâmet var
Nazar eyle şu âleme dürlü dürlü celâlet var³⁹

Şeriat göğçe çekildi yüz suyu yere döküldü
Zülm-ıla dünyâ yıkıldı kıyâmetten alâmet var

³⁵ uyar-: uyandırmak, kaldırmak

³⁶ Mecmuda *acabâ* şeklindedir. Vezin gereği *acep* yazılmıştır.

³⁷ Bu şiirin genel olarak vezni bozuktur.

³⁸ Mecmuada *Müsül mânlar* şeklindedir. Vezin gereği *Müsülmanlar* yazılmıştır.

³⁹ Bu mısra vezne uymamaktadır.

Ne pîrler ölümün yoklar ne kız oğlan edeb saklar
 Ne avratlar evin bekler ne yiğitlerde gayret var
 Sofu zühde riyâ katar dahı mahlûk andan beter
 Ne âlimler okur tutar ne mescidde cemâat var
 Ne müfti hakkı dâd ider ne atlu halkı şâd ider
 Ne âlimler imdâd eder ne erlerde şecâat var
 Hazer kıl ey ÖMER Hak'dan seni var eyleyen yokdan
 Âhir şer yetişdi çokdan kayırır korkma sâat var (s. 87)

3. Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 2207/2 Nolu Mecmua

Bu mecmua üzerine Esra Nur Hançerli 2019 yılında yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Biz de Hançerli'nin hazırlamış olduğu tez sayesinde bu mecmuadan haberdar olduk. Hançerli'nin verdiği bilgilere göre söz konusu eser *Mecmû'a-i Eş'âr* adıyla Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde 22 Sel 2207/2 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Toplam 59 varak olup iki farklı defterden oluşmaktadır. 2a-35b arası birinci defterdir ve bu defterin boyutu ikinciden daha küçüktür. 36a-59a arası ise ikinci defterdir. Eserin 2a-45a varakları arası mensurdur. 45b-59a arası ise manzumdur. Mensur bölümde sade bir dille ilaç tarifleri ve tedavi yöntemleri anlatılmıştır. Manzum bölümde ise halk şiirinden örnekler mevcuttur. Mecmuanın tarihi ve yazanı belli değildir (2019: 5).

Mecmuanın imlası genel olarak bozuktur. Hâliyle bozuk imlalı bir mecmua üzerine yapılan yüksek lisans çalışmasında okuma yanlışlarının olması tabiidir. Hançerli'nin çalışmasında da şiirlerde büyük oranda okuma yanlışları olduğu görülmüştür. Tezin sonunda yer alan tıpkıbasımdan faydalanılarak Âşık Ömer'e ait şiirler yeniden okunmuş ve söz konusu tezdaki mevcut okuma yanlışları düzeltilmiştir.

Mecmû'a-i Eş'âr'de Âşık Ömer'e ait toplam 20 şiir vardır. Bu 20 şiirin 9 tanesi AÖD ile ortaktır. 11 tanesi ise AÖD'de yer almamaktadır. AÖD'de bulunmayan bu 11 şiirin 2'si⁴⁰, AÖD'ye katkı mahiyetinde daha önceden hazırlanan iki çalışmada (Çavdar, 2017 ve Kara, 2020) mevcuttur.

3.1. Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 2207/2 Nolu Mecmua ile AÖD'de Ortak Olan Şiirler

	Mecmû'a-i Eş'âr	Ortak Şiirlerin Kafiye ve Redifi	AÖD
1.	45b	... kiminsin sen	1143. şiir
2.	46b	... şüphen mi var	317. şiir
3.	48b	... gördün mü hiç	122. şiir
4.	50a	... -ân senin	744. şiir
5.	50b	... serpilmiş yatur	332. şiir
6.	50b	... temâşâdır	193. şiir
7.	51b	...-âr eksik değil	842. şiir
8.	54a	...-âl üstüne	1187. şiir
9.	55b	...-âlar hep seninçündür	295. şiir

Mecmû'a-i Eş'âr ile AÖD arasında ortak olan bu 9 şiirde bazı farklılıklar mevcuttur. Söz konusu farklılıklar şu şekildedir:

1. 45b'deki *kiminsin sen* redifli şiirin 4. dördlüğünün ilk iki dizesi AÖD'den farklı olarak şu şekildedir:

Ömer eydür büyür turna
 Zülüflerin burma burma

2. 46b'deki *şüphen mi var* redifli şiir mecmuada beyit beyit yazılmıştır. Hançerli'nin çalışmasında mecmuada yazıldığı şekliyle beyitler hâlinde okunmuş ve vezni 7'li hece vezni olarak verilmiştir (2019: 50-51). Ancak bu şiir, AÖD'de dördlükler şeklinde ve aruzla (*fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün*) yer almaktadır.

⁴⁰ Söz konusu iki şiir, aşağıya aldığımız 19 ve 21 numaralı şiirlerdir.

3. 48b'deki *gördün mi hiç* redifli şiir mecmuuda beyit beyit yazılmıştır. Hançerli'nin çalışmasında mecmuuda yazıldığı şekliyle beyitler hâlinde okunmuştur (2019: 54-55). AÖD'de dörtlükler şeklindedir. AÖD'deki 4. dörtlük mecmuuda yoktur.

4. 50a'daki *senin* redifli şiir mecmuuda beyit beyit yazılmıştır. Hançerli'nin çalışmasında mecmuuda yazıldığı şekliyle beyitler hâlinde okunmuştur (2019: 57-58). AÖD'de dörtlükler şeklindedir. AÖD'deki 2. dörtlük mecmuuda yoktur.

5. 50b'deki ilk beyitin son mısrası *Cemâlin nakşî uşşâka acep rengîn temâşâdır* şeklinde olan şiir, Hançerli'nin çalışmasında dörtlükler hâlinde 8'li hece ölçüsüyle verilmiştir (2019: 59-60). Bu şiir AÖD'de beyitler şeklinde *meşâ'ülün/ meşâ'ülün/ meşâ'ülün/ meşâ'ülün* aruz kalıbıyla yer almaktadır.

3.2. Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 2207/2 Nolu Mecmuada Olup AÖD'de Bulunmayan Şiirler

-13-

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Yâr ile seyrâna çıkdım böyle bayram günleri
Ne ağlarsın deli gönül güle⁴¹ bayram günleri⁴²
Erdim halkın içinde ol cânânım yok benim⁴³
Boynumu eğdim de baktım ele bayram günleri

Ben sana yâr olalı [kim] çöktü serime duman
Çekme elem⁴⁴ deli gönül böyle kalmaz bir zamân
Korkmaz mısın ol Hüdâ'dan kanı ahd-ıla emân⁴⁵
Dimedin mi sarılalım böyle bayram günleri

Ben seninle bir olalı kaddimi dâl eyledin
Yeter itdin be-hey dilber sitem-ile söyledin
Destini bûs eyler iken ne aceb hışm eyledin
Pâdişâhlâr bile kıymaz kula bayram günleri

Ben seninle bir olalı kalmışım böyle nâçâr
Bu dünyâ bâkî degildür kimi konar kimi göçer⁴⁶
Dört yanına nazar kıldım cümlesi yiyüp içer⁴⁷
ÂŞIK ÖMER gam içinde kala bayram günleri (46b)

-14-

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Bir yiğit aşka düşünce kesb ü kâr elden gider
Aldırup aklın başından fikri var elden gider
Boynuna zülfün kemendin taksa bir kez ol cenâb
Âşıkı mecnûn eyleyüp cümle âr elden gider

Yanılp bilmezlik ile düşe yârin bendine
Çalışuban halâs olmaz aldanur kul⁴⁸ fendine
Aldırup elde olanı hayf ider [hem] kendine
Harc idüp mâlı melâlî her ne var elden gider

⁴¹ güle: gülsene

⁴² Bu mısra vezne uymamaktadır.

⁴³ Bu mısra vezne uymamaktadır.

⁴⁴ Mecmua-i Eşar'da *Elem çekme* şeklindedir. Vezin gereği *çekme elem* olarak yazılmıştır.

⁴⁵ Bu mısra vezne uymamaktadır.

⁴⁶ Bu mısra vezne uymamaktadır.

⁴⁷ Bu mısra vezne uymamaktadır.

⁴⁸ Mecmua-i Eşar'da *kul aldanur* şeklindedir. Vezin gereği *aldanur kul* olarak yazılmıştır.

Bir kimesne meyl iderse dilberin azâsına
 Uğradur âlem içinde bir kurı gavgâsına
 Belki bir gün râm olur hep cümlesi sevdâsına
 Ha bugün ha yarın derken külli var elden gider⁴⁹

Bî-vefâ dilber sevenler dâimâ giryândadır
 Âlemin cevri cefâsı cümlesi hep andadır
 Ey ÖMER kesme ümidin şimdi cânın tendedir
 Gam değıldür cümle mâlı külli var elden gider (48a)

-15-

11'li hece ölçüsü

Tîr ü müjgân-ıla ey kaşı kemân
 Bend oldu nâgehan dil yaralandı
 Hañçer-i zahmınla fitne-yi zamân
 Bu zahm-ı sitem[le] sad pârelendi

Cem idüp başıma bin dürlü sevdâ
 Bu derdi aşkınla eyledim peydâ
 Fıkr-i hayâlinle ey melek sîmâ
 Gitdükçe murg-ı dil âverelendi

Yazıkdur sevdiğim ağlatma beni
 Hicrân oduna [ben] yakdım bu teni⁵⁰
 Bildi cümle âlem sevdiğim seni
 Aşk peymânımız âşikârelendi

Niceler safada niceler gamda
 Niceler merhemde niceler zemde
 Diyâr-ı gurbetde gûşe-yi gamda
 ÖMER-i dil-haste bî-çârelendi (50b)

-16-

8'li hece ölçüsü

Bir sâat gül yüzlü yâre
 Var da benden selâm eyle
 Bu mektûbı sitem-kâre
 Sun da benden selâm eyle

Bunı saklasun yanında
 Sır açmasun halk yanında
 El kavuşdur dîvânında
 Dur da benden selâm eyle

Bana dîrler kişi zâde
 Gönül virmem değme yâda
 Elinde gülgûn-i bâde
 Vir de benden selâm eyle

ÂŞIK ÖMER yolun izler
 Nedir sende âhû gözler

⁴⁹ Bu mısra vezne uymamaktadır.

⁵⁰ Mecmua-i Eşar'da *yakdım bu cânı teni* şeklindedir. Vezin gereği [ben] *yakdım bu teni* yazılmıştır.

Eşiği taşına yüzler
Sür da benden selâm eyle (51a)

-17-

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Bülbülüm gül-şânı gördüm nâza minnetim neden
Hüsnünün bağına girdim hâra minnetim neden
Kaddi Tuba ince miyâ[n]ede yok⁵¹ mislin senin
Kudretiyle virdi Hudâ vara minnetim neden

Aklımı yağmaya virdi bir perî [vü] ger melek
Ol kadar yalvarıgördüm geçmedi aslâ dilek
Aşkı ile yakdı cismim eyledi beni helâk
Od söyünmez⁵² derûnumdan nâra minnetim neden

Ey felek nazlı yârimden eyledi beni cüdâ
Hakikatlü dost yoluna eylerim serim fedâ
Ey şehim hiç karâr olmaz kismetim verir Hudâ
Benlerin şikârın aldım kâra minnetim neden

Aşk[in]-ıla hasta gönlüm muhtâçdır dermânına
Adûnun sözleri itdi ÖMER'in fermânıla
Der hayâli ağa yollum kâilim fermânıla
As beni zülfün teline dâra minnetim neden (53a)

-18-

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Âdem Havvâ'yı ezel[den] itti sultân ibtidâ
Çün yedi buğdayı isyân itdi insan ibtidâ
Çıkdı cennetden fenâ dünyâya ceddîyatımız (?)
Çıkdı sürdi ekdi biçdi dökdi harmân ibtidâ

Tevbe istiğfâr idüp mağfûr u mesrûr oldular
Hem adalet eyleyüp takvâya mamûr oldular
Zulm idüp evlâdlara dünyâya mağrûr oldular
Hâbil-i öldürdü kâbil eyledi kan ibtidâ

Çün beşer ilen mükerrem eyledi rabbü'l-âlemîn
Hak dîn[in]e davet itdi enbiyâyü'l-yakîn
Hazret-i Nûh'un gemisi[n] yapıdı Cebrâil-i emîn
Emr idüp Mevlâ cihândan kopdı tûfan ibtidâ

Nuh ikinci ceddimizdir biz anîñ zürriyeti
Milletim dâim Halîl'in hem Muhammed ümmeti
Marifet virdi bu ÖMER'in hûb sıhhâti
Olmuşuz [kim] biz eleste [gör ki] hayrân ibtidâ (53b)

-19-⁵³

8'li hece ölçüsü

Uzakdan merhabâ olmaz

⁵¹ Mecmua-i Eşar'da *bulunmaz* şeklindedir. Vezin gereği *yok* olarak değiştirilmiştir.

⁵² söyün-: sönmek

⁵³ Bu şiir, Yıldırım Çavdar'ın çalışmasında (2017: 393-394) kelime düzeyinde varyantlaşmalarla 15. şiir olarak yer almaktadır.

Güle mestâne bakışlım
Ak kolun boynuma dola
Dola mestâne bakışlım

Seni seven seni unutmaz⁵⁴
Hayâlin karşımdan gitmez
Pâdişahlar zulüm itmez
Kula mestâne bakışlım

Dile murâdını Hak'dan
Bizi var eyledi yokdan
Bülbülün ârzûsı çokdan
Güle mestâne bakışlım

Der ki ÖMER yana yana
Mislin gelmemiş cihâna
Her sözüme bir bahâne
Bula mestâne bakışlım (54a)

-20-

8'li hece ölçüsü

Yüri hey bî-vefâ dilber
Senden vefâ gelmez imiş
Âşık bu cevri ü cefâ
Senden vefâ gelmez imiş

Yer için gayret kovanlar
Murâdına irmez dirler⁵⁵
Hercâî güzel sevenler
Dâim ağlar gülmez imiş

Hümâ gibi yüksek uçar
Âşık olanlardan kaçır
Bu güzellik gelir geçir
Dâim bâkî kalmaz imiş

Nice bir zâr eyleyem
Hâlîm kime söyleyem
Düşdü gönlüm n'eyleyem
Kadir kıymet bilmez imiş

Der ki ÖMER artdı derdim
Bir güzele gönül verdim
Çok nasihat idegördüm
Çâre dermân olmaz imiş (54b)

-21-⁵⁶

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Aşk odından hastayım dermâna minnet olmasun
Kul olamam kimseye fermâna minnet olmasun
Ey Hüdâ vir kereminden ben kulunun kısmetin

⁵⁴ Bu mısradaki hece sayısı fazladır.

⁵⁵ Bu kısım *Mecmua-i Eşar*'da *imiş* şeklindedir. Metinde kafiye gereği *dirler* yazılmıştır.

⁵⁶ Bu şiir, kelime düzeyinde varyantlaşmalarla Yıldray Çavdar'ın çalışmasında (2017: 393-394) 11. şiirle aynıdır, Ahmet Kara'nın çalışmasında (2020: 52) ise 52. sayfada yer almaktadır.

Cümlenin mabûdusun nâdâna minnet olmasun

İsterim dervîş gibi kendim abâ post eyleyim
N'eyleyim mâlî melâlî hâtırım hoş eyleyim
Yârin elinden ayağın⁵⁷ toldurup nûş eyleyim
Yâ İlâhî sen kerimsin hâna minnet olmasun

Nâ-murâd oldum cihânda dürr-i meknûn söylerim
Bende çokdur dertler ammâ kimse bilmez gizlerim
Ahd u emânı bütün sâdık şimdi bir yâr gözlerim⁵⁸
Ey Hüdâ sen kıl nasîb düşmâna minnet olmasun

Sen yaratdın arş u kürsi levh-i kalem leyl ü nehâr
Seni inkâr eyleyenin işi oldu âh u zâr
Vir bu ÖMER'in murâdın yâ ganî perverdigâr
Sende gözden gayri bir sultâna minnet olmasun (55a)

-22-

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Ey melek yüzlüm seninçün çekdiğim minnet yeter
Senden gayri bir dilbere eylemem minnet yeter⁵⁹
Gözleri mest olmayan ben dil-rübâyı sevmezem
Dürr-i yektâ bile olsa gayriye kıymet yeter

Sen benimsin ben seninim diyü çok and eyledin
Âferin ikrâra durdun rakîbe fend eyledin
Beni ol zülfün teline âkîbet bend eyledin
Ey güzeller pâdişâhı bana bu devlet yeter

Bir mürşîde hizmet idüp andan el alsam gerek⁶⁰
Bir muhabbet tekkesinde eylenüp kalsam gerek
Eğnime post geyüp aşka giriftâr olsam gerek
Bunca demdir dost yolunda çekdiğim gayret yeter

Der ki ÖMER hûbların cevri ü cefâsı var ise
Böyle olur gâhice zevk ü safâsı var ise
Âlemin sevgili yâri Mustafa'sı var ise
Gönlümüzü eylemeğe bize de Ahmed yeter (55b)

-23-

11'li hece ölçüsü

Lutf eyle efendim ben mübtelâya
Bir selâmın gönder yâdigâr olsun
Sen uğratdın beni dürlü belâya
Senin gibi dilber berhudâr olsun

Tarh idelim ara yirden hicâbı
Ne yüzden bulurum ben intisâbı
Kerem kıl efendim kaldır nikâbı
Gün yüzün gül gibi âşikâr olsun

⁵⁷ ayak: kadeh

⁵⁸ Bu mısra vezne uymamaktadır.

⁵⁹ Bu mısra vezne uymamaktadır.

⁶⁰ Bu mısra vezne uymamaktadır

Âşıkdır gülşende gül andelîbe
 Sen dururken ya ne hâcet tabîbe
 Rahm idersin elbet bu ben garîbe
 Tarhla⁶¹ arz-ı hâlim der-kenâr olsun

Şaşırdım kendimi gördüğüm sâat
 Meğer ki irişe Hak'dan inâyet
 Âteş-i aşkına düşmüşüm gâyet
 İsterse vücûdum bütün nâr olsun

Selâm olsun sana ey gözüm nûrı
 Fedâ kıldım yoluna cân-ıla seri
 Kabûl it kulluğa ÂŞIK ÖMER'İ
 Ölünce kapunda ber-karâr olsun (56a)

4. Sonuç

Üretken bir şair olduğu düşünülen Âşık Ömer hakkında şimdiye kadar yapılan en kapsamlı çalışmada şairin 1455 şiiri bulunmaktadır. Âşık Ömer'in şiirleri elbetteki bunlarla sınırlı değildir. Daha önceden de belirtildiği üzere şairin şiirlerinin sayısının 2000'i aştığı düşünülmektedir. Nitekim araştırmacılar tarafından şiir mecmuaları ve cönkler incelendiğinde saire ait yeni şiirler ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda var olan şiirlere bent ya da beyit düzeyinde katkılar da yapılabilmektedir. Âşık Ömer Divanı'nın yayınlandığı 2010 yılından günümüze bu esere katkı mahiyetinde altı çalışma yapılmış ve toplamda 150 şiir yayımlanmıştır. 150 şiir içinde 1 şiir üç farklı çalışmada mükerrerdur. O sebeple o üç şiiri bir şiir gibi kabul edince toplamda 148 yeni şiir olmaktadır. Aynı tarz çalışmaların yedincisi olan bizim çalışmamızda iki farklı mecmua incelenmiş ve AÖD'de olmayan 23 şiir tespit edilmiştir. Bu 23 şiirin 4 tanesi AÖD'ye katkı mahiyetinde hazırlanan çalışmalarda mevcuttur. Bu çalışmada yer alan 19 yeni şiirle birlikte AÖD'ye eklenen şiir sayısı 167 olmuştur.

AÖD'nin bundan sonra yapılacak baskılarına yeni tespit edilen şiirlerin eklenmesi hem kapsam hem de tekrara düşmeme açısından gereklidir.

5. Kaynakça

- Büyükokutan Töret, A. (2019). "Balıkesir'de Bulunan Bir Cönkte Âşık Ömer'in Şiirleri", Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, cilt: 12, sayı: 27, s. 516-538.
- Çavdar, Y. (2017). "Fransa Millî Kütüphanesindeki Cönklerde Âşık Ömer Adına Kayıtlı Şiirler", Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, sayı: 37, s. 387-406.
- Çavdar, Y. (2019). "Âşık Ömer'in cönklerde kayıtlı yayımlanmamış bazı şiirleri ve 'minnet eylemem' redifli şiir üzerine". Uluslararası Taşeli Sempozyumu Tarih-Kültür-Turizm, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Konya, Türkiye, 24-26 Ekim.
- Hançerli, E. N. (2019). "Mecmû'a-i eş'âr (22 Sel 2207/2) inceleme-metin-sözlük-tıpkıbasım", Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı.
- Kara, A. (2020). "Âşık Ömer'e Ait Olduğu Düşünülen Yeni Şiirler", Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, sayı: 9, s. 45-83.
- Karasoy, Y. & Yavuz, O. (2017). "Âşık Ömer Divanı'na Katkılar-I", Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi (TÜBAR), sayı: 41, s. 157-194.
- Karasoy, Yakup ve Yavuz, Orhan. Âşık Ömer Divanı, Konya, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2015.
- Karasoy, Y. (2017), "Minnet eylemeyen Âşık Ömer mi, Kul Nesimî mi yoksa Gevherî mi?", Prof. Dr. M. Fuad Köprülü Anısına II. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatları Öğretimi Sempozyumu, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara, Türkiye, 17-19 Nisan.

⁶¹ tarih: yazı yazılacak sayfaların zeminine yaldızla yapılan süsleme

Özarslan, M. ve Aldemir, H. (2020). “*Âşık Ömer Divanı'na Yeni Katkılar-III*”, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 9 (1): 225-259.